

Till
Exploateringsnämnden
2026-06-11

Bagarmossenskogens naturreservat. Förnyat utredningsbeslut

Förslag till beslut

1. Exploateringsnämnden beslutar att godkänna det förnyade utredningsbeslutet och ger kontoret i uppdrag att fortsätta utreda inrättandet av naturreservat i Bagarmossenskogen.

Sverker Henriksson
Biträdande förvaltningschef

Göran Carlberg
Avdelningschef

Jonas Norberg
Enhetschef

Sammanfattning

Exploateringskontoret har tillsammans med berörda förvaltningar fått i uppdrag att arbeta för inrättandet av ett naturreservat i Bagarmossenskogen. Bagarmossenskogen är ett uppskattat skogsområde med höga natur- och rekreationsvärden och har en bärande funktion för stadens blågröna infrastruktur.

För att kunna bidra med underlag inför avvägningar gällande avgränsning, föreskrifter och skötselplan krävs ett antal utredningar som utförs under vår och sommar 2026. Efter utredningsarbetet planerar förvaltningarna presentera ett samrådsförslag under Q1 2027, för att därefter för berörda nämnder förelägga ett underlag till beslut att inrätta ett naturreservat under 2027.

Exploateringskontoret
Projekt öst

Fleminggatan 4
Box 8189
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 876 67
Växel 08-508 276 00
veronique.larsson@stockholm.se
exploateringskontoret.expl@stockholm.se
Org nr 212000-0142
start.stockholm

Utredningsbudget för exploateringskontoret beräknas uppgå till 4 miljoner kronor.

Uppdrag i budget

Enligt stadens budget för 2026 ska Stockholm vara en stad där den biologiska mångfalden ökar. För att kunna bevara stadens biologiska mångfald och livskraftiga ekosystem krävs en fungerande blågrön infrastruktur som innehåller kärnområden av tillräcklig storlek och kvalitet och spridningsvägar mellan kärnområden. En rik biologisk mångfald lägger grunden för robusta och motståndskraftiga ekosystem som krävs för att kunna tillhandahålla viktiga naturnyttor (ekosystemtjänster). Genom att skydda värdefulla naturområden i Stockholm, och samtidigt bibehålla utvecklingspotentialen för bostäder, infrastruktur m.m. i övriga delar av staden, kan staden planera långsiktigt för en växande och hållbar stad. Naturområden som skyddas bidrar till att stockholmarna får fortsatt tillgång till grönområden och bidrar också till den klimatanpassning som behövs för att möjliggöra en tätare och robust stad.

I Stockholms stads budget för 2026 ges ”*stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsstyrelsen i uppdrag att tillsammans med Skarpnäcks stadsdelsnämnd arbeta för inrättandet av ett naturreservat i Bagarmosseskogen, med ambitionen att genomföra ett samråd första tertialen 2026*”. Vidare anges att ”*Arbetet med naturreservat och biotopskyddsområden ska beakta genomförande av bostadsmål och planerad viktig infrastruktur*”.

Bakgrund

Staden har under de senaste åren stärkt sitt arbete med skydd av värdefull natur. Under 2024 och 2025 har fem biotopskyddsområden (Olovlunden, Nockebyhov, Skönstavik, Vinterviken och Vårberg) inrättats. Före sommaren 2026 planeras tre naturreservat inrättas (Ålstensskogen-Storskogen, Majrosskogen och Kyrkhamn-Riddersvik) samt fem ytterligare biotopskyddsområden (Åkeslund, Trekanten, Gökdalen, Hemskogen och Johannesdal-Vikingaberget). Vidare pågår utredning av naturreservatsbildning i Fagersjöskogen.

Bagarmosseskogen är ett långsträckt skogsområde i sydöstra Stockholm som i sin helhet utgör ett ekologiskt särskilt betydelsefullt kärnområde inom Stockholms blågröna infrastruktur. Naturen i Bagarmosseskogen karaktäriseras av

talldominerade barrskogar. I de södra brynen är naturen präglad sedan lång tid tillbaka av gamla ekhagsmiljöer och betespåverkad tallskog. Enligt utförd naturvärdesinventering från 2014 bedöms i stort sett hela Bagarmossenskogen ha *höga* naturvärden, främst knutna till gamla träd inom dessa miljöer. Herrgårdsparken vid Skarpa by bedöms hysa *högsta* naturvärde enligt naturvärdesinventering 2022. De viktigaste värdena vid Skarpa by är knutna till den rika förekomsten av mycket gamla ihåliga ädellövträd.

Naturområdet som helhet bedöms vara av regional betydelse för den biologiska mångfalden. Likaså är området del av ett strategiskt viktigt ekologiskt spridningssamband från Nackareservatet österut mot inre söderort vilket behöver beaktas vid bedömning av ekologiska värden.

Området innehåller vidare höga rekreativa och sociala värden. Gångvägar och stigar nyttjas frekvent för promenader och naturupplevelser. Ovan nämnda kvaliteter gör Bagarmossenskogen till ett naturområde som är mycket uppskattat av boende i både Bagarmossen och Skarpnäck samt bland annat av förskolor och föreningar som använder grönområdet i sin verksamhet.

Figur 1 Karta med ungefärligt område för utredning av naturreservat för Bagarmossenskogen

Bagarmossenskogen avgränsar stadsdelen Bagarmossen mot söder. Nackareservatet utgör ytterligare en avgränsning mot öster och norrut. Naturområdena omkring Bagarmossen innebär att infart för fordon till Bagarmossen begränsas framförallt till Sockenvägen. För övriga trafikslag finns ett omfattande nät av gång- och cykelkopplingar samt tunnelbanesystemet som både kopplar söderut mot Skarpnäck och in till centrala Stockholm.

Kommunfullmäktige tog år 2022 beslut om att genomföra exploateringsprojektet Bergholmsbacken, beläget i södra delen av Bagarmossen. För projektets genomförande kommer en tillfällig byggväg att anläggas från Bergholmsbacken till Gamla Tyresövägen via Skarpnäck. Byggvägen har inget planstöd i detaljplanen och ska återställas till en gång- och cykelkoppling efter projektets genomförande.

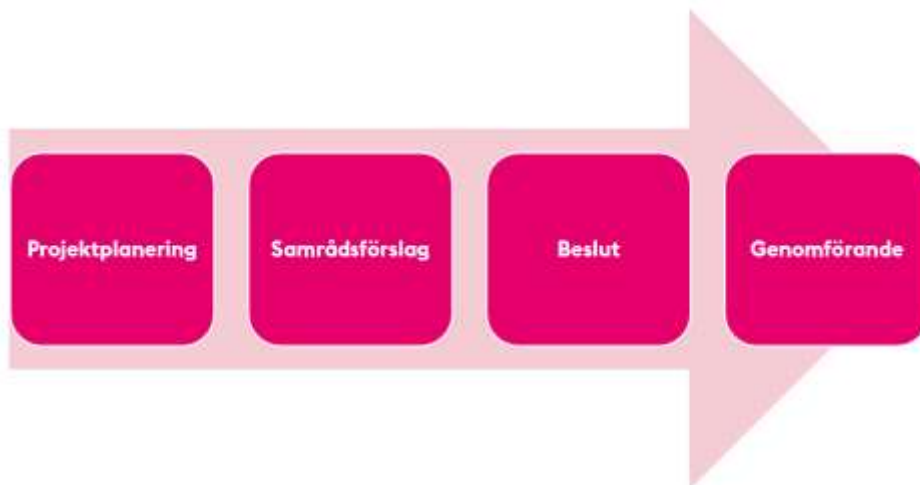
Exploateringsnämnden har i beslut för lägesredovisning för Bergholmsbacken 2024-06-13 beslutat att "uppdra åt exploateringskontoret att inleda en utredning i syfte att inrätta ett naturreservat i Bagarmossenskogen för att säkerställa att den tillfälliga byggvägen inte permanentas och för att bibehålla stadens gröna infrastruktur" samt att "att uppdra åt exploateringskontoret att säkerställa att den tillfälliga byggvägen enbart ska användas för projektet Bergholmsbacken och inte för andra projekt". Inriktningen är att kopplingar mellan Bagarmossen och Skarpnäck enbart ska utformas som gång- och cykelvägar. Samtidigt måste räddningstjänstens framkomlighet säkras, vilket ska utredas inom ramen för infrastrukturutredningen.

Ett utredningsbeslut för arbetet med inrättande av naturreservat i Bagarmossenskogen togs på delegation i oktober 2025.

Process för inrättande av naturreservat

Inrättandeprocessen löper från att ett uppdrag getts till stadsbyggnadsnämnden (eller flera nämnder tillsammans) att utreda ett nytt område för skydd, till att området iordningställs och överlämnas till förvaltningsorganisationen, som i detta fall blir Skarpnäcks stadsdelsnämnd. Inrättandeprocessen är utformad för att tillgodose de krav som finns i miljöbalken, kommunallagen och förvaltningslagen. Inrättande av naturreservat i Bagarmossenskogen kommer att få en långsiktig påverkan på Skarpnäcks stadsdelsområde och flera av stadens

förvaltningar är involverade: stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, miljöförvaltningen, stadsdelsförvaltningen och trafikkontoret. Ekologer, strateger, landskapsarkitekter, parkingenjörer och projektledare arbetar med projektet, och konsulter upphandlas för nödvändiga utredningar. Inrättandeprocessen följer utarbetade rutiner och mallar.

Figur 2. Illustration över inrättandeprocessens övergripande skeden.

Projektplanering

Efter att kommunfullmäktige initierat utredning av ett nytt formellt skydd startar inrättandeprocessen. I projektplaneringsskedet sätts förutsättningarna för inrättandeprocessen.

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för projektledning och en projektgrupp och styrgrupp bildas med deltagande av berörda nämnder. Det är viktigt att i tidigt skede, i projektdirektiv, förtydliga ställningstaganden kring exempelvis alternativa markanspråk och eventuella överväganden för att underlätta den efterföljande processen. I det tidiga skedet ska också en uppskattning tas fram för utrednings- och genomförandekostnader samt kostnader kopplat till förändrad skötsel.

Samrådsförslag

I detta skede tas kunskapsunderlag fram i form av bland annat utredningar och inventeringar som ska analyseras och där olika behov vägs samman. Det arbetet ligger till grund för ett förslag till avgränsning, syfte, föreskrifter och skötselplan. I miljöbalken

och förordningen om områdesskydd framgår vad som behöver ingå i beslutet.

Efter framarbetat förslag ska stadsbyggnadsnämnden besluta om att gå på samråd. Förslaget ska samrådas med berörda sakägare och myndigheter i enlighet med miljöbalken. Samrådet är till för att få in synpunkter från olika remissinstanser. Förslaget ska även samrådas med berörda nämnder i enlighet med kommunallagen. Fastigheter och andra nyttjanderätter som finns i området identifieras för att säkerställa att samrådet kan ske med alla berörda sakägare. För Bagarmossenskogen kommer även ett mer omfattande samråd/informationstillfälle än vad miljöbalken kräver genomföras, där även föreningar och allmänheten ges möjlighet att ta del av förslaget och yttra sig. Vid stora förändringar efter samrådet, till exempel om området har utökats, kan det krävas ett förnyat samråd.

Beslut om inrättande

När förslaget har varit på samråd görs eventuella revideringar. Naturreservat är ofta av större vikt för staden som helhet och för att det skyddade området ska inrättas krävs politiska beslut. Först godkänns förslaget i berörda nämnder (stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt exploateringsnämnden) och exploateringsnämnden tar samtidigt genomförandebeslut för att säkra finansiering av kostnader för iordningsställande av naturreservatet. Kommunfullmäktige beslutar slutligen om att inrätta reservatet.

Genomförande

Slutligen behöver det skyddade områdets gränser märkas ut och till exempel vägvisare, sittplatser eller liknande anläggas. Skyltar som informerar om områdets värden och särskilda regler ska produceras och sättas ut innan området överlämnas för förvaltning i enlighet med skötselplanen till Skarpnäcks stadsdelsnämnd.

Beslut om att bilda naturreservat - innehåll och utformning

Beslut för inrättande av naturreservat utgör ett dokument som ska innehålla flera delar:

- förklarande av området som reservat
- syftet med reservatet

- skälen för beslutet (inklusive prioriterande bevarandevärden och beskrivning av området)
- föreskrifter som beskriver inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet
- motivering av beslutet
- förenlighet med gällande styrdokument och planer
- beskrivning av intresseavvägningar
- skötselplanen som utgör en bilaga till beslutshandlingarna. Skötselplanen beskriver de åtgärder som behöver vidtas i området för att syftet med reservatet ska kunna uppnås/tillgodoses.

Till samråd ska ett förslag på ovannämnda delar presenteras. Efter viss justering tas ett förslag fram för antagande som ligger till grund för kommunfullmäktiges beslut.

Reservatsföreskrifter

Reservatsföreskrifterna är centrala i reservatsbeslutet för att syftet med reservatet ska kunna uppnås och tillgodoses. Miljöbalken reglerar myndigheternas skyldigheter och möjligheter att besluta om föreskrifter för ett naturreservat enligt följande:

- Föreskrifter som ska beslutas om de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet (A-föreskrifter).
- Föreskrifter som får beslutas om det behövs för att tillgodose syftet med reservatet och som förpliktar ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla intrång (B-föreskrifter).
- Föreskrifter som får beslutas om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet och som reglerar rätten att färdas och vistas i ett område och om ordningen i övrigt i området (C-föreskrifter).
- Undantag från reservatsföreskrifter har samlats under D.

Föreskrifterna utformas vanligtvis som förbud för att skapa ett definitivt skydd. Dispens kan enbart ges om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte. Föreskrifter kan också innebära förbud mot att vidta en åtgärd utan tillstånd från Stockholms stad.

Skötselplan

En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat. Skötselplanen beskriver de åtgärder som behöver vidtas i området för att syftet med naturreservatet ska kunna

uppnås/tillgodoses, och som får vidtas av förvaltaren (i detta fall Skarpnäcks stadsdelsnämnd). Förvaltaren får inte vidta åtgärder som saknar stöd i gällande beslut enligt 7 kap. 6 § miljöbalken. En skötselplan kan lämpligen delas in i en beskrivande del respektive en plandel med mål och åtgärder. Skötselplanen bör ha den inriktning och detaljeringsgrad som behövs för att syftet med naturreservatet ska uppnås/tillgodoses.

Skötselplanen tas fram av en konsult i tätt samarbete med miljöförvaltningens och stadsbyggnadskontorets ekologer samt stadsdelsförvaltningen. Stadsdelsförvaltningen kommer att ansvara för reservatets skötsel.

Kunskapsunderlag till grund för utredning av naturreservatsbildning

För att kunna ta fram förslag på avgränsning och reservatsbeslut inklusive syfte, prioriterande bevarandevärden och föreskrifter samt skötselplan för naturreservatsbildning i Bagarmossenskogen behövs följande underlag:

- Naturvärdesinventering (finns framtagen sedan tidigare)
- Artinventeringar
- Scenarioanalys utifrån stadens habitatnätverk för barrskog, ädellöv och groddjur
- Bedömning av påverkan på kärnområdesfunktionen för stadens blågröna infrastruktur vid olika scenarier
- Beskrivning av områdets kulturhistoriska värden
- Beskrivning och analys av områdets rekreativa och sociala värden och funktioner samt behovet av att utveckla dessa
- Infrastrukturutredning som utreder möjliga scenarier för att utöka robustheten i dagens till- och utfarter till Bagarmossen samt omgivande trafiksystem. Utredningen ska analysera kopplingar och sårbarhet för olika trafikslag, inklusive räddningstjänst, i en utzoomad helhetsbild för både Bagarmossen och Skarpnäck
- Bedömning av bebyggelsepotential i omgivande delar av Bagarmossen och Skarpnäck
- Utzoomad helhetsbild för att kunna bedöma områdets betydelse för den blågröna infrastrukturen, bostadsmålen och strategiskt viktig infrastruktur

Flera av underlagen tas fram internt av egen personal inom förvaltningarna. Natur- och artinventeringar samt infrastrukturutredning tas fram med stöd av konsulter.

Naturvärdes- och artinventeringar

I samband med planprogrammet för Bagarmossen och Skarpnäck inventerades naturvärden i Bagarmosseskogen under 2014. I Skarpa by har naturvärden inventerats även 2022.

Enligt utförd naturvärdesinventeringarna bedömdes de höga naturvärdena i Bagarmosseskogen främst vara knutna till gamla träd såväl inom den talldominerade barrskogen som ädelövsmiljöerna. De högsta naturvärdena vid Skarpa by är främst knutna till den rika förekomsten av mycket gamla ihåliga ädellövträd. I Skarpa by utfördes i anslutning till naturvärdesinventeringen även detaljerade artinventeringar av fåglar, fladdermöss och groddjur under 2022, som underlag inför fortsatt planering.

Bagarmosseskogen bedömdes vid inventeringen 2014 innehålla lämpliga livsmiljöer för flera av stadens prioriterade arter, däribland flera skyddade arter. Vid naturvärdesinventeringen i Bagarmosseskogen gjordes artnoteringar vid fältbesök, men ingen detaljerad artinventering så som vid Skarpa by. Under våren och sommaren 2026 ska därför fåglar, fladdermöss och groddjur inventeras inom hela Bagarmosseskogen.

Artinventeringar tas fram av upphandlade konsulter som följer särskilda metoder i enlighet med Naturvårdsverkets metodkatalog.

Fågelinventering

Fågelinventeringen genomförs som en revirkartering baserad på Naturvårdsverkets metodik (med antal inventeringstillfällen mellan förenklad och fullständig revirkartering) inom inventeringsområdet. Fåglar häckar främst under våren-försommaren, därför genomförs inventeringen genom besök under sex tillfällen under mars-juni. Aktivitetsperioder skiljer sig mellan arterna vilket gör det viktigt att göra flera besök utspjitt över våren-försommaren.

Fladdermusinventering

Fladdermusinventeringar utförs i enlighet med Naturvårdsverkets metod som beskrivs i Undersökningstyp Fladdermöss – Artkartering (Naturvårdsverket, 2021).

Under fladdermössens fortplantningstid (15 juni – 10 augusti) inventeras fladdermöss vid två tillfällen med hjälp av autoboxar som automatiskt spelar in fladdermöss och vid två tillfällen med handhållen ultraljudsdetektor. Efter genomförd fladdermusinventering genomförs ljudanalys av insamlade data.

Groddjursinventering

Områdets funktion som livsmiljö och spridningsstråk för groddjur ska kartläggas. Potentiella livsmiljöer och deras kvalitet inventeras i fält. En groddjursinventering sker parallellt i Bergholmsbacken och resultatet därifrån tas med i bedömningar om viktiga groddjursmiljöer i området. En samlad bedömning av områdets funktion som groddjursmiljö görs där viktiga vandringsstråk och livsmiljöer läggs ihop till värdekärnor för groddjur i det kommande naturreservatet.

Inventering av livsmiljöer för hasselsnok

I närheten av Bagarmossenskogen finns tidigare fynd av hasselsnok. För att bedöma områdets potential som livsmiljö för hasselsnok ska potentiella livsmiljöer för hasselsnok pekas ut med stöd av Naturvårdsverkets Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda däggdjur, samt grod- och kräldjur (Naturvårdsverket, 2010). Påträffas individer av hasselsnok, eller ömsade skinn av hasselsnok, noteras detta också enligt ovan beskrivning.

Infrastrukturutredning

Bagarmossenskogen omfattar naturområdet mellan stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäck. Bildandet av ett naturreservat kommer att få en långsiktig påverkan på utvecklingen av båda stadsdelarna. Nyckelfrågor för infrastrukturutredningen är att bidra med underlag inför framtagandet av naturreservatets gränser och föreskrifter, och bedöma konsekvenser av markanvändningen.

Eftersom anslutningen för fordon till Bagarmossen i stort sett är begränsad till Sockenvägen blir stadsdelen beroende av dess skick och trafiksituation för att vara nåbar. Detta kan utgöra en risk för utryckningsfordon under perioder med begränsad framkomlighet, som till exempel vid trafikköer under rusningstid, trafikolyckor, lokala avstängningar under ombyggnationer, översvämning vid skyfall, med mera. Sockenvägen är av äldre konstruktion som i stora delar är anlagd på lera utan

markförstärkning. Sockenvägens nuvarande skick, vibrationskänslighet och bärighet är en begränsning för dagens trafik samt begränsar möjligheten att belasta vägen med tung trafik till Bagarmossen. Detta har bland annat lett till att en tillfällig byggväg till Skarpnäck behöver anläggas och brukas under 2026–2032 för att kunna genomföra bostadsbebyggelsen i projekt Bergholmsbacken.

Syftet med infrastrukturutredningen är att utreda behov av ökad robusthet i Bagarmossens trafiksystem och ge underlag till avvägningar under arbetet med naturreservatsbildningen. Utredningen ska analysera kopplingar och sårbarhet för olika trafikslag, inklusive räddningstjänst, i en utzoomad helhetsbild för både Bagarmossen och Skarpnäck. I utredningen ingår också att studera olika scenarier kring trafikens utveckling för samtliga trafikslag samt för räddningstjänstens framkomlighet.

Tidplan

Tidplanen nedan anger projektets viktigaste milstolpar. Under 2026 föreligger ett behov av att utreda platsens förutsättningar för att kunna få en samlad kunskap om Bagarmossenskogens värden och behov framöver. Efter avslutade utredningar tillkommer arbetet kring naturreservatbildande med gränsdragning, föreskrifter och skötselplan som tillsammans utgör grunden för det samrådsförslag som tas fram. Samråd bedöms tidigast hållas under våren 2027, med mål att därefter förelägga ett underlag för beslut till berörda nämnder om inrättande innan 2027 års slut.

Aktivitet	2026				2027				2028	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Inventering av fåglar, fladdermöss, grod- och kräddjur										
Infrastrukturutredning										
Sammanvägning av resultat och framtagande av samrådsförslag										
Samrådsbeslut SBN										
Samråd										
Inriktningsbeslut ExplN										
Beslut om godkännande av förslaget i SBN, MHN och ExplN										
Genomförandebeslut ExplN										
Antagande i KF										
Genomförande och invigning										

Ekonomi

Exploateringskontorets totala projektkostnader för utredningar, tid och inrättande beräknas till 4 miljoner kronor.

Stadens kostnader/intäkter bedöms kunna finansieras via exploateringsnämndens driftbudget för år 2026. Behov av medel för åren därefter får beaktas i nämndens kommande budgetarbete.

Slut